

Verantwoording aanpassingen Richtlijn Stemningsproblemen 2020

Proces

Het programma Richtlijnen Jeugdhulp & Jeugdbescherming heeft de opdracht gegeven een dynamische herziening uit te voeren van de Richtlijn Stemningsproblemen. Het Trimbos-instituut heeft deze herziening in opdracht van het Nji tussen juni 2019 en november 2020 uitgevoerd aan de hand van de herzieningspunten die aangegeven zijn vanuit de Werkgroep Aanpassingen Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming (WAR-J). Deze herzieningspunten betreffen actualisatiethema's vanuit het richtlijnenprogramma, feedback van gebruikers en feedback vanuit de Cliëntentafel. De herziening richtte zich op de richtlijn en niet op de onderbouwing. Op basis van de aanpassingen worden door het programmateam Richtlijnen Jeugdhulp & Jeugdbescherming, in samenwerking met de auteurs van de richtlijn, ook de werkkaarten en informatie voor ouders herzien.

De dynamische herziening is uitgevoerd door het Trimbos-instituut (Jolanda Meeuwissen, Nina de Ruiter en Iris van Wylick) in samenwerking met Marianne Berger en Harmke Bergenhenegouwen van het Nji. Daarnaast is samengewerkt met een zgn. flexibele schil, bestaande uit:

- Dr. (Yvonne) Stikkelbroek: senior onderzoeker en docent orthopedagogiek bij Universiteit Utrecht; klinisch psycholoog bij GGZ Oost-Brabant
- Drs. C.T.M. (Carolien) Konijn: senior onderzoeker bij Level, specialisten voor jeugd en gezin in Amsterdam
- Drs. E.I.D. (Liesbeth) Liesveld-Rigtering: gz-psycholoog en orthopedagoog generalist bij GGZ Rivierduinen K&J
- Drs. M. (Marjolijn) Besselse: gedragsdeskundige/orthopedagoog; behandelcoördinator bij Ipse De Bruggen; orthopedagoog generalist

De flexibele schil heeft drie bijeenkomsten bijgewoond, heeft meegelezen tijdens het herzieningsproces, tekstbijdragen geleverd en feedback gegeven op de conceptteksten. Deze feedback is door de auteurs verwerkt in de herziene richtlijn. De WAR-J heeft in oktober 2020 ingestemd met de aanpassingen en door de leden van de WAR-J aanvullend voorgestelde aanpassingen, waarna de stuurgroep in december 2020 de aanpassingen heeft vastgesteld.

Aanpassingen

Bij deze herzieningen zijn de volgende aanpassingen gedaan:

Feedback	Hoe aangepast?
Update literatuur, referenties en verwijzing richtlijnen (actualisatiethema's)	<p>Nieuwe wetenschappelijke evidentie is verwerkt en referenties zijn verwerkt in de tekst en toegevoegd aan de referentielijst.</p> <p>Referenties naar nieuwe/herziene richtlijnen zijn aangepast.</p> <p>Het 'Wat werkt' document van het Nji (2019) is verwerkt in de richtlijn.</p>
Update uitgangsvragen (actualisatiethema's)	<p>Het was niet nodig om nieuwe uitgangsvragen toe te voegen. Wel zijn de antwoorden op eerdere uitgangsvragen geactualiseerd.</p>
Update instrumenten en interventies (actualisatiethema's)	<p>De informatie over instrumenten is gecheckt op vermelding in de COTAN en psychometrische eigenschappen. De beschrijving van instrumenten is aangepast conform de aanwijzingen vanuit de WAR-J, waarbij verwezen wordt naar de COTAN en naar de databank van het Nji.</p> <p>In H5 is de informatie over interventies geactualiseerd. Interventies die niet meer in de Databank Effectieve Jeugdinterventies staan zijn uit de richtlijn verwijderd (zoals Stemmingmakerij, de papieren versie van Gripopjedip, Zwaarweer.nl en Slechte tijden, goede tijden) tenzij er onderbouwing vanuit de praktijk was om deze toch op te nemen. Interventies die werden toegevoegd in de Databank, die werden aangedragen vanuit de praktijk of die flexibele schil geschikt vond voor de doelgroep (en waarover onderzoeksresultaten beschikbaar zijn) blijven staan (zoals Op Volle Kracht – Penn intervention program). Hieraan werden nieuwe interventies/informatie toegevoegd en interventies die niet langer worden aanbevolen verwijderd.</p> <p>Tabellen met interventies werden toegevoegd en opnieuw opgemaakt, met aanvullingen overgenomen vanuit de Onderbouwing. Het onderscheid tussen interventies voor lichte klachten en voor stemmingsstoornissen is duidelijker aangegeven.</p>
Verwerken transformatiegedachte (actualisatiethema's)	<p>De richtlijntekst is gecheckt en voor zover nodig aangepast op terminologie (cliënt aanspreken als ouder/opvoeder; samenwerken i.p.v. 'betrekken', etc.).</p> <p>De rol van de gemeenten en mogelijkheden vanuit de gemeenten zijn beter belicht, met name in hoofdstuk 6, met aandacht voor samenwerken met wijkteams en scholen en andere leefgebieden, en het belang van een ter zake deskundige die het hele traject volgt en beslissingen neemt over in te zetten hulp.</p>
Aandacht voor (passend) onderwijs (actualisatiethema's)	<p>In paragraaf 6.1. is in de alinea over samenwerken ook de samenwerking met school, de schoolcoach en de onderwijsconsulent beschreven. Een verwijzing naar de rol van de onderwijsconsulent op school is toegevoegd.</p>

Feedback	Hoe aangepast?
	In hoofdstuk 2 over risicofactoren is op het gebied van sociale media een nieuwe paragraaf toegevoegd en werd een aanbeveling geformuleerd.
Aandacht voor werken met GGZ-jeugdigen (actualisatiethema)	Samenwerken met de jeugd-ggz is beschreven in paragraaf 6.1.
Aandacht voor trauma bij het kind of de ouder(s) (actualisatiethema's)	Verwijzing naar de richtlijn op het gebied van trauma is opgenomen.
Aandacht voor integraal en multidisciplinair samenwerken (actualisatiethema's)	In hoofdstuk 6 is de eerste paragraaf over integrale en multidisciplinaire samenwerking uitgebreid.
Aandacht voor diversiteit (actualisatiethema's)	In paragraaf 3.1 is toegevoegd dat het uiten, interpreteren en bespreken van symptomen culturele verschillen kent en dat gesproken kan worden in termen van 'uit evenwicht zijn'.
Aandacht voor 18+ doelgroep (actualisatiethema's)	De richtlijn is van toepassing voor jongeren tot 23 jaar die voor hun 18 ^e al jeugdhulp of jeugdbescherming ontvingen die doorloopt. Juist bij de jongeren tussen de 18 en 25 komen veel stemmingsproblemen en suïcides voor. Bij verwijzen naar de volwassenen-ggz is er veelal een overdrachtsvraagstuk en zijn er wachtlijsten. In paragraaf 6.1. is toegevoegd dat in het kader van overdracht en afstemming een jongere pas 'losgelaten' wordt als de jongere goed overgedragen is, ook als aanbeveling.
Stigmatiseren en normaliseren (WAR-J)	De hele richtlijn is nagelopen op de nuance in het taalgebruik, waarbij taalgebruik dat als stigmatiseren kan worden gelezen is gewijzigd. De nadruk ligt op normaliseren en het versterken van beschermende factoren.
Terugvalpreventie (WAR-J)	In hoofdstuk 5 is een alinea over terugvalpreventie toegevoegd.
Medicatie (WAR-J)	In hoofdstuk 5 is een alinea over medicamenteuze behandeling toegevoegd.
Suïcide in gesloten jeugdzorg (WAR-J en feedback vanuit de cliëntentafel)	Hoofdstuk 4 over suïcidaliteit is geheel gereviseerd op basis van de bijeenkomst met experts en praktijkwerkers, en feedback vanuit de cliëntentafel.

Feedback	Hoe aangepast?
Sociale media (feedback vanuit de cliëntentafel en WAR-J)	Een paragraaf over sociale media is toegevoegd in 2.1.
Risico- en in stand houdende factoren (feedback vanuit de cliëntentafel)	Hoogsensitiviteit en hoge intelligentie zijn toegevoegd als risicofactor (in tabel 1). Meisjes met ouders die emotioneel afwijzend zijn en een verhoogd BMI hebben zijn toegevoegd als hoogrisicogroep.
Signaleren en vaststellen van stemmingsfactoren; interventies (feedback vanuit de cliëntentafel)	Opmerkingen over taalgebruik, stijl en bejegening zijn verwerkt.
Borderline problematiek (feedback van gebruikers)	Een nieuwe paragraaf (3.2.3) is toegevoegd over het signaleren van borderline problemen.
Wijkteams (feedback van gebruikers)	In paragraaf 6.1 is een passage opgenomen over de rol van de gemeenten, dat als deze een besluit moeten nemen over het bieden van hulp, een ter zake deskundige de beslissing neemt. Deze deskundige volgt het gehele traject, op alle leefgebieden, zodat de benodigde hulp op tijd wordt geboden. Indien pas wordt opgeschaald naar gemeenten bij verergerde problemen bestaat het risico dat de hulp te laat kan worden geboden.
Werkzame elementen (Nji/WAR-J)	Resultaten van het ZonMw-onderzoek naar werkzame elementen zijn besproken met de onderzoekers en beoordeeld op relevante voor de richtlijn. De paragraaf in hoofdstuk 5 over geïndiceerde preventie is aangevuld n.a.v. het onderzoek. De interventie STARr wordt aanbevolen bij geïndiceerde preventie en is opgenomen in de betreffende tabel.